

Zakłady Graficzne i Wydawnicze

Dodano: 29 stycznia, 2021

Wiktor Kulerski, mieszkając jeszcze w Sopocie, myślał o założeniu własnej gazety redagowanej w języku polskim. Przystępując do realizacji planów wydawniczych wybrał Grudziądz na siedzibę wydawnictwa. Wybór miasta nie był przypadkowy – niedaleko miejsca urodzenia, znał Grudziądz z okresu szkolnego. Miasto w tym okresie było silnie zgermanizowane, działały na jego terenie nacjonalistyczne organizacje i towarzystwa niemieckie. Na jego terenie nie było polskiej gazety, wychodził za to „Der Gesellige”, którego wymowa była silnie antypolska. Jak zauważył Władysław Berkan w Grudziądzu „(...) było największe na Pomorzu gniazdo szerszeni hakatystycznych, ze sławetnym „Geselligerem” na czele.” Nie bez znaczenia przy wyborze lokalizacji był fakt, iż Grudziądz był ważnym ośrodkiem Pomorza.

Dzięki uzyskanej pożyczce, dochodom z pensjonatu w Sopocie oraz pomocy rodziny Działowskich Kulerski założył drukarnię w Grudziądzu. Pierwsza siedziba mieściła się przy ulicy Rynek Zbożowy 7 (obecnie Plac Stycznia). Od początku działalności Kulerski napotykał na opór i niechęć władz niemieckich. Polityka taka doprowadziła do konieczności opuszczenia dotychczasowej siedziby. Po poszukiwaniach Kulerski kupił nieruchomość przy Rynku Zbożowym 2/3. Nowe miejsce pozwoliło na swobodne rozmieszczenie urządzeń technicznych, administracji i redakcji. Od strony ulicy umieszczono poza księgarnią, biuro ogłoszeń oraz księgowość.

Wraz ze wzrostem zainteresowania czytelników rozwijała się również drukarnia. Poza maszyną drukarską zostały zakupione m.in.: maszyna rotacyjna gazetowa firmy König & Bauer, urządzenia do stereotypii, maszyny dociskowe „Victoria” firmy Rockstroh&Schneider do druku obrazów kolorowych, maszyna

dociskowa „Phönix” z firmy Scheller&Giedecke. Urządzono dział chemigrafii i fotografii.

Liczba abonentów rosła. Zakłady przy Placu Zbożowym 2/3 stały się zbyt małe na potrzeby rozwijającego się czasopisma. Władze niemieckie nie wyrażały zgody na kupno na terenie miasta większej nieruchomości pod polską drukarnię. Kulerski zdecydował się więc na zakup w 1910 r. terenów w Tuszewie pod Grudziądem. Tutaj powstała jedyna na terenie Pomorza polska drukarnia. Uroczyste otwarcie „Zakładów Graficznych Gazety Grudziądzkiej” miało miejsce 22 września 1913 r. Wydawnictwo rozbudowało się i unowocześniło technologię druku. Do istniejących już maszyn dokupione zostały m.in.: chromotyp firmy König&Bauer, urządzona została własna gisernia do lania czcionek, unowocześniono pomieszczenia zecerni i stereotypii. Przy zakładach powstała elektrownia, składnica na papier rotacyjny oraz przechowywania papieru i biblioteka. Dalszy rozwój zakładów nastąpił już w polskim okresie, po roku 1920 zakupiono m. in.: aparat do produkcji klisz siatkowych.

Od 1930 r. zaczął się powolny upadek Zakładów Graficznych. Przyczyn takiego stanu rzeczy było kilka: ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, antysanacyjna wymowa „Gazety Grudziądzkiej”, w wyniku czego gazeta straciła poważne zamówienia rządowe oraz coraz częściej jej nakład poddany był konfiskacie oraz narażony na liczne procesy sądowe. Ostatecznie za długi nad Zakładami Graficznymi ustanowiony został nadzór sądowy. Narastający kryzys spowodował wstrzymanie druku książek. Po śmierci Wiktora Kulerskiego w 1935 r. „Gazetę Grudziądzką” i Zakłady Graficzne przejął jego syn, Witold. Był to już schyłkowy okres działania wydawnictwa. Syn nie posiadał zdolności organizacyjnych, z zakładów odeszli najlepsi, często długoletni pracownicy. W 1938 r. wydawcą „Gazety Grudziądzkiej” zostało Towarzystwo Prasowe „Oświata”, a gazeta była wydawana w Poznaniu. Natomiast, w związku z nadzorem sądowym, zakłady z częścią inwentarza pozostały w Grudziądzu. Do września 1939 r. Zakłady Graficzne prowadziły niewielką działalność produkcyjną. Po wybuchu II wojny światowej część maszyn rozmontowano, część wywieziono, a

budynki zakładów zostały w 1945 r. wysadzone przez wycofujące się wojska niemieckie.

Chcąc być w zgodzie ze swoimi poglądami na sprawy społeczne Kulerski wprowadził w Zakładach Graficznych nowoczesną politykę socjalną: zatrudniając ponad 100 osób wprowadził 8-godzinny dzień pracy, urlopy, obiady dla pracowników, łazienki i umywalnie z ciepłą wodą, założono bibliotekę, prowadzono lekcje dla uczniów, organizowano na koszt pracodawcy wycieczki dla pracowników i ich rodzin.

Najgłośniejszym tytułem wydawanym przez Wiktora Kulerskiego w Zakładach Graficznych była oczywiście „Gazeta Grudziądzka” oraz wydawnictwa z nią związane: dodatki periodyczne, dodatki książkowe i ikonograficzne. Poza „Gazetą Grudziądzką” zakłady wydawały także inne tytuły prasowe: „Dziennik Grudziądzki”, „Mazur”, „Przyjaciel Ludu”, „Głos Ludu”, „Kraj”, „Echo świata”, „Goniec Nadwiślański”, „Codzienny Goniec Ludowy”, „Czytelnia Ludowa”, zamieniona z czasem na „Przegląd Oświatowy”.

Poza prasą Kulerski starał się poprzez swoją działalność wydawniczą spopularyzować także czytelnie książek wśród ludu polskiego. W tym celu została powołana do życia Księgarnia wysyłkowa. O ofercie księgarni informowała „Gazeta Grudziądzka” i jej dodatki, gdzie zamieszczano katalogi dostępnych tytułów. Książki miały przede wszystkim nauczać języka polskiego.

Nazwa Zakłady Graficzne i Wydawnicze Wiktora Kulerskiego funkcjonuje od 1924 r., wcześniej drukarnia nosiła urzędową nazwę „Gazeta Grudziądzka – Wiktor Kulerski”.

Zakłady Graficzne reklamowały się nie tylko poprzez swoje wydawnictwa i reklamy w prasie, ale także biorąc udział w różnych wystawach, gdzie pokazywały swoje osiągnięcia, np. na wystawie w Pleszewie w 1912 r. „Gazeta Grudziądzka” mogła pochwalić się 96.058 prenumeratorem, w 1922 r. pokazała swoje wielobarwne druki na Polskiej Wystawie Drukarskiej w Warszawie, miała także swoje stanowiska na Polskiej Wystawie w Konstantynopolu w 1924 r. oraz na Pierwszej Pomorskiej Wystawie Rolnictwa i Przemysłu w Grudziądzu w 1925 r.

Bibliografia:

1. Astramowicz-Leyk Teresa, Wiktor Kulerski (1865-1935). Polityk – wydawca – dziennikarz. Toruń 2006.
2. Berkan Władysław, Wspomnienie o Wiktorze Kulerskim. Biblioteczka 110-lecia „Gazety Grudziądzkiej” (1894-1939). Tomik 3, red. Tadeusz Rauchfleisch. Koło Miłośników Dziejów Grudziądza. Grudziądz 2004.
3. Perkowska Teresa, Zakłady Graficzne Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu i ich działalność wydawnicza (1894-1939). Roczniki Biblioteczne: organ naukowy bibliotek szkół wyższych. Rok IX, z. 3-4, Wrocław-Warszawa 1965, s. 273-363.

